

НОВ БЪЛГАРСКИ УНИВЕРСИТЕТ

Деп. "Здравеопазване и социални дейности"

☎ (02)81 10 280, 81 10 380 и (02) 81 10 683

НБУ, София, 1618, бул. Монтевидео 21

e-mail: jvinarova@nbu.bg

Програма Естествени науки , Модул „Медицинска кибернетика”

Курс NATB 822 “Прогнозиране и диагностика в медицината и здравеопазването с практикум”

Лекция №

Здравето също е диагностичен проблем Веднага след това идва неговата профилактика и промоция!

Главният и основен въпрос в медицината (като наука и труд за здравето и промените му – а не само за болестите!) е от какво, от кого и в каква степен зависи моментното и трайно здравно състояние. Само познавайки тези зависимости ще можем да инвестираме целево в поддържане на диагнозата ”здрав”.

Отговорът на въпроса е възможен благодарение на успехите на модерната медицина и преди всичко на медикосоциалните и епидемиологични изследвания. Чрез тях в значителна степен се определят компонентите, и което е много важно!-структурата на рисковите фактори, обуславящи персоналното и обществено здраве като динамична променлива.

Така се формира *концепцията за промоция на здравето* – специалност посветена на неговото утвърждаване, масовизиране и възпроизводство - преди всичко отнесено към здравето на хората.

Основна философия на промоцията е принципът, че личността и социалната група са ресурси за регулация и това определя основната ѝ цел като засилване общественения контрол върху факторите които формират и влияят на здравния статус, за да се търсят начини за постоянното му укрепване, оценявайки го като най-голяма ценност и фундамент на националната сигурност. Ясно е също, че освен човешката телесност (като генотип и фенотип – хората се раждат “здравно неравностойни”!), много е важно въздействието на околната среда – социална, екологична - и нейният обществен контрол и инвестиции са част от промоцията на общественото и персонално здравно благополучие.

Промоция на здраве е обединяващ термин за избор на решения и мерки, целящи подобряване факторите, които въздействат върху здравето, както с участие на отделния индивид, така и на цялото общество, за постигане възможно съответствие между средата за живеене и здравните показатели на нейните обитатели.

Терминът включва не само въздействието на индивида върху определени фактори, но също така и намесата на средата за засилване действията на тези фактори и

промяна на онези от тях, които възпрепятстват здравословния начин на живот. Стратегията свързва хората с тяхната среда и съчетава личните им решения при избиране и поддържане на тази среда като здравословна – както чрез социалния ѝ ефект, така и чрез екологичното ѝ състояние.

Информираният здравен избор е част от персоналния здравен мениджмънт на здравия и болния човек през целия му живот.

Доказано е, че от всички **рискови фактори** определящи диагнозата “здраве”, а още по-точно “нездраве” (патология), на първо място стои нездравословният начин на живот. Неговият относителен дял като причина за заболявания превишава 50% от влиянието на всички други рискови фактори.

Начинът (стилът) на живот е комплексен персонален и социален фактор за здраве и най-често се разглежда в рамките на концепцията за промоция на здравето, а не само за профилактика на болестите. Той се проявява като система от жизнени решения и действия, съобразени със стабилизирането, запазването и увеличаването на състоянието здраве (или на неговия баланс/дисбаланс!) при отделния индивид и в обществената група.

А) *Здравословният стил* е основен израз на позитивно здравно поведение и е преди всичко белег и проявление на лична здравна култура – чрез нагласи за ценностна здравна ориентация и мотивация за поведенчески реакции. Формирането на здравословен стил на живот е една от главните цели на съвременната стратегия за промоция на здравето.

Критерии за здравословен начин на живот са:

- здравна активност – днес описвана като персонален здравен мениджмънт
- планирано антирисково поведение
- самопомощ и взаимопомощ при здравни събития
- психологическа нагласа за партньорство и обществена ангажираност по темата
- способност за междуличностно и междугрупово взаимодействие в името и по повод промоцията на здраве
- запазване и предаване на доказани здравни нагласи, практики, традиции и ритуали
- здравната мотивация е основен двигател на човешката активност, включително в областта за промоция на здравето. Основни фактори за нейното формиране са:
 - обемът и съдържанието на наличните здравни знания
 - мястото на здравето в ценностната система на личността
 - съзнанието за потребност от здраве
 - отношение към здравното състояние и контрол на възрастовата му динамика
 - осъзнаване конкретна моментна ситуация, определяща здравни промени и предизвикани от тях постъпки и /или активност.

Желаното здравно поведение е съвкупност от осъзнати и целево избрани практически умения за здравословен начин на живот. Те се превръщат в стандарти, ритуали и навици, позволяващи на хората да контролират и насочват своя живот в здраве и нездраве, да ценят и поддържат диагнозата “здрав”, като в нейно име променят околната среда. Различаваме следните видове здравнозначими умения:

- лични
- обществени
- инцидентно или системно осъществявани
- придобити или наследствени
- тематични

○ образованието и възпитанието обхващат целия цикъл на социализация и са най-непосредствено свързани с бъдещите очаквания за лично здраве.

За поддържане на тази мечтана диагноза решаващо е равновесието и взаимовръзката между личните и обществени здравнозначими практики и традиции.

Постигането на добро здраве на населението има важни благоприятни последици за всички области на икономиката, трудовите пазари, бизнеса, пенсионното осигуряване, общественото и частно здравеопазване, застраховането, здравната политика, организацията на здравеопазването като обществен ресурс, инвестирането в здравни грижи и дейности мн. др. – то е условие за национална сигурност и предмет на науките за здравето.

Поради водещото значение на здравната култура – наследена и придобита има водещо значение и по това налага да припомним нейния предмет и превъплъщения, описани най-подробно в диска:

Лекция

ТЕРМИНЪТ КУЛТУРА – ЕТИМОЛОГИЯ

Произход и история на термина, езикови анализи

В случая следва да се анализира дългият път от думата, ТЕРМИНА до НАУЧНОТО ПОНЯТИЕ , което днес има всеобхватно значение.

Исторически и езикови анализи

Произхожда от латинския глагол - colo, colui, cultus - наглеждам, занимавам се, обработвам, грижа се, съблюдавам, усъвършенствувам, почитам.

cultura,ae, f

- ❖ 1.обработване
- ❖ 2. земеделие
- ❖ 3.образование, развитие
- ❖ 4. почитане, угодничество.

Радикална семантична промяна в употребата на думата има през 45г пр.н.е., когато Цицерон говори за културата като грижа за подобряване на духовните способности на човека. Когато земеделецът култивира земята – *cultura agri*, а **всеки човек трябва да се** грижи за развитието на умствените си способности – *cultura animi* – “култивиране на личността”.

От Възраждането – в новото време – в сферата на науките за обществото се извършва голямата промяна на поставяне проблематиката на човека – за разкриване неговата природа, място, развитие и съдба като най-могъщо присъствие в научното действие, изследователското дирене и познание. Човекът като средишно място за преплитане връзките и зависимостите между индивида, обществото и природата.

Тези връзки стават неразбираеми извън употребата на понятието “култура”, след 18 век – видните представители на немското просвещение – особено Й.Хердер – *ПРИДАВАТ НА ДУМАТА, на ТЕРМИНА, СТАТУС НА НАУЧНО ПОНЯТИЕ*.

Трансформацията на един термин в понятие означава, че той, като остава в употреба в рамките на разговорния език се разполага и в една друга по-висока и по-херметизирана сфера, където създава системни връзки с други, по-отдавна функциониращи научни понятия и придобива един по-общ смисъл. ДУМАТА ИМА КОМУНИКАТИВНА ФУНКЦИЯ, А ПОНЯТИЕТО – ЕВРИСТИЧНА (познавателна).

Новото, по-широко значение, укрепва заедно с развитието на ВЪЗГЛЕДИТЕ ЗА КУЛТУРАТА, като запазва и най-старите си смислови пластове.

Езиковото разпространение и употреба на широко предпочитания термин има своята сложна съдба :

думата произлиза от Германия – в немски “*kulture*”, където се използва като “култивиране”; приета е в датски, скандинавските и славянски езици, също в Италия, Испания, Америка. Всички те следват значението на немския вариант. Само във френския и английския има една съпротива в употребата на смисловото ѝ значение. В тези два езика тя не е абсолютно заменима с думата “цивилизация” /вероятно защото не са черпили от немската научна терминология, както са го правили другите европейски езици/. През 1774 немската дума “*kulture*” липсва в първото издание на немския речник, там тя се явява чак през 1793г; като липсва и в известното издание “Немски речник” на братята Грим, след като е използвана от немските класици близо век, макар че Кант я употребява в смисъла на “култивиране”, а също и “културен”.

В днешния си антропологичен смисъл в английския език тя е въведена от ТАЙЛЪР през 1871г, в прочутата му книга “Първобитна култура”/“*Primitive culture*”/, макар че не е влязла в нито един британски или американски речник още 50 г. след въвеждането си. След колебание между “КУЛТУРА” и “ЦИВИЛИЗАЦИЯ” Тайлър заема думата “култура” от немски, където тя е била добре известна и ползувана в смисъла “култивиране”; и до сега във френския тя не е много популярна, макар че се използва “*culturel*” като прилагателно.

Така всички западни езици, както и руският следват значението, което думата има в немския език.

Забележителното разширяване обема и съдържанието на това понятие е съпроводено с невъзможност еднократно и ясно да се фиксира негово изчерпателно и точно дефинирано съдържание. Появяват се толкова много определения, че има книга на Крьобер и Клакхан, в която са описани 160 негови дефиниции /Kroeber, A., C.Kluckhohn. *Culture: A Critical Review of Concepts and Definitions*, Harvard University

Press, 1952/.То и днес е един “тъмен лабиринт” като фундаментално понятие в цикъла от науките за човека.

През 1843г е публикувана “Всеобща културна история на човечеството” “Allgemeine Culturgeschichte der Menschheit” - от Густав Клем, Дрезден – първи том; има общо 10 тома, издадени до 1852г. Той е и автор на първото “ВСЕОБЩО КУЛТУРОЗНАНИЕ” – “Allgemeine Culturweissenschaft “на немски език, науката за културата.

В уводното изречение на това издание е казано “целта е да се разкрие постепенното развитие на човечеството като един индивид”; в книгата Густав Клем пише, че пръв Волтер е “....подирил същественото в историята, а именно културата, както тя се проявява в обичаите, вярванията и формите на управление”. Няма съмнение, че Клем е оказал влияние върху Тайлър.

Според ВУНД – в десетия том /1920г./ на “Психология на народите” ”Volkerpsychologie”, който е озаглавен "КУЛТУРА И ИСТОРИЯ", "Kultur und Geshichte", макар че все още няма само едно формално определение на понятието, авторът го разглежда като видимо произлязло от "COLERE" - ОБРАБОТВАМ – латинския корен и от там cultus – обработен; cultus derum - грижа за боговете; cultus agri – грижа за полето; това е произходът на cultura agri – земеделие. От тук и дуалните понятия ”geistige Kultur” - духовна култура и “materielle Kultur” - материална култура.

Вунд разглежда и значението и приликите с "ЦИВИЛИЗАЦИЯ", от латински език "civis" - гражданин, от там "CIVITAS" - град – държава, "CIVILITAS"- гражданство. Според него пръв ЖАН БОДЕН през 1530 г използва думата "цивилизация" в нейното днешно значение; в английския език смисълът ѝ се свързва повече с цивилизоване на други; докато в немския дълго време, дори и днес, се асоциира с подчертаната връзка с държавата, с разпространяване на политическия напредък и прогрес.

При Кант и другите класици разликата между думите смислово е "КУЛТИВИРАН" – за ВЪТРЕШНО УСЪВЪРШЕНСТВУВАНЕ НА ЛИЧНОСТТА, а ЦИВИЛИЗОВАН - за означаване процесите на УСЪВЪРШЕНСТВУВАНЕ НА ОБЩЕСТВЕНИТЕ /МЕЖДУЛИЧНОСТНИТЕ/ ОТНОШЕНИЯ.

Днешната употреба на думата не се свързва с процеса на култивиране, а научният смисъл е в онова състояние или условие, НАРИЧАНО НЯКОГА ИЗВЪНОРГАНИЧНО ИЛИ СВРЪХОРГАНИЧНО, КОЕТО Е ХАРАКТЕРНО ЗА ВСИЧКИ ЧОВЕШКИ ОБЩЕСТВА, НЕЗАВИСИМО ОТ ГОЛЕМИТЕ КАЧЕСТВЕНИ РАЗЛИЧИЯ МЕЖДУ ОТДЕЛНИТЕ ИМ КУЛТУРИ.

Речникови определения

През 1929 г Новият Уебстърв международен речник е първият, който признава антропологичното научно значение, придобито от думата: "КУЛТУРАТА Е ОПРЕДЕЛЕН ЕТАП ОТ НАПРЕДЪКА НА ЦИВИЛИЗАЦИЯТА; характерните придобивки на един народ или обществен ред"...През 1936г вече има три определения, като две от тях са нови: ”Комплексът от отличителни постижения, вярвания и традиции, който съставлява основата на една народностна, религиозна или обществена група” и “ Комплексът от черти, проявени от едно племе или отделна единица от човечеството”.

Тук за пръв път се признава, че понятието е придобило фундаментално значение в обобщаващите дялове на обществените науки. Макар че от днешна гледна точка тези определения са много непълни, неясни и дори противоречиви, като се оценява почти

50 годишното *закъснение между значението на думата в обикновения език и като термин-понятие в научните дисциплини,*

нека посочим и определението от 1944 г в английския речник по социология: ”Тя е общо название на всички поведенчески модели, социално придобити и социално предавани чрез символи; оттук – отличителните постижения на всички човешки групи”..... Съществената страна на културата може да се открие във въплътените в социалната традиция модели /знания, идеи, вярвания, ценности и норми/, а видимата страна - във фактическото поведение на групата - практики, обичаи и институции.

Двете свързани понятия ЦИВИЛИЗАЦИЯ - КУЛТУРА

civis – гражданин; civitas – град, държава; civilitas – гражданство.

При Кант и класиците разликата е в “култивиран” - в смисъла на вътрешно усъвършенствуван; а цивилизован - асоциира връзки с държавата, с политическия напредък и прогрес; по-скоро терминът е свързан с прогреса на обществените и на междуличностните отношения. В английския език той се асоциира повече със смисъла за начините при цивилизоване на другите граждани. Отношенията между цивилизация и култура са много сложни и трудно преводими отношения.

Някои варианти за определение на понятието “култура”

ВЪВ ВСЯКО ИСТОРИЧЕСКО ВРЕМЕ И НА ВСЯКО ГЕОГРАФСКО МЯСТО ВСИЧКИ НОРМАЛНИ ЧОВЕШКИ СЪЩЕСТВА ПРЕБИВАВАТ В СЪСТОЯНИЕТО КУЛТУРА.

Значи тя е: определено състояние на съществуването на човека и общността в тяхното взаимодействие и единство, определена конкретна среда за реализация, както и определена конкретна насоченост към бъдещето.

А/ определено *състояние* на съществуване;

Б/ *условие* за съществуване;

В/ *перспектива* на съществуване.

Още: Културата е качество на човешката жизнедейност и на човешкото общуване.

Анализ на съдържанието на двете ключови думи: *жизнедейност* - търсене баланса обект/субект ; *общуване* – средства за това, вкл. и знакови - информацията и нейното представяне (символи и техните смислови значения).

От направения бегъл исторически преглед могат да бъдат разграничени четири пояса (нива) на културни прояви:

♥ проявите й като КАЧЕСТВО НА ЧОВЕШКАТА ПРАКТИЧЕСКА ДЕЙНОСТ (МАТЕРИАЛНА И ДУХОВНА) ние коментираме за медицината и здравеопазването.

♥ възникналите в този процес форми на общуване между хората – личностни и групови, КОМУНИКАТИВЕН ПЛАСТ; особено в медицинския труд.

♥ ЕСТЕТИЧЕСКА, ХУДОЖЕСТВЕНА КУЛТУРА; всички произведения с медицинска тематика и образи на герои.

♥ формите на общественото съзнание, на идеологията, политиката и свързаните с тях институции и ВСИЧКИ ФОРМИ НА ДУХОВНО ПРОИЗВОДСТВО: право, религия, морал, наука – техните прояви в здравеопазването и в медицинската области на живот (моралният и етичен образ на лекаря).

Още за определението и предмета на термина

Характеристика на определенията за предмета на културата :

1.Тя като духовно измерение на всяка дейност, в която се формират мотиви, принципи, правила, цели и значения на дейностите; КАТО РЕАЛЕН ДУХОВЕН КОМПОНЕНТ НА СЪВОКУПНОТО ПРОИЗВОДСТВО, който подsigурява неговото поддържане, развитие и промяна и на всички обществени отношения свързани с него – т.е. тя е ЧАСТ ОТ МЕХАНИЗМА ЗА СОЦИАЛНА РЕГУЛАЦИЯ.

2.Тя като обща СИСТЕМА ОТ ПРАВИЛА, ЦЕННОСТИ И НОРМИ на една класа, на една професия, вид субкултура, изповядана и спазвана в духа и на традицията (класова култура, професионална култура).

3.Тя като общност от смислови значения, отнасящи се към ЕТНОСИТЕ, НАЦИИТЕ И ЦИВИЛИЗАЦИИТЕ.

4.Тя като общо ниво на развитие на обществото, неговата просветеност и цивилизованост – като характеристика на социума по пътя от дивачеството към социалната държава.

5.Тя като особена сфера и форма на дейности, СВЪРЗАНА С МИСЛЕНЕТО, ЗАНИМАНИЯТА С ХУДОЖЕСТВЕНА КУЛТУРА, НАУКА, с приетите норми на поведение, НА ИСТОРИЧЕСКОТО НАСЛЕДСТВО и т.н.

Според една друга систематизация се различава:

(I.)КУЛТУРА НА ВСЕКИДНЕВИЕТО - смесена и слята с практическите дейности - обичаи, празнични ритуали, символни практики – това са всички форми на организация и самоорганизация на жизнения процес. Тук тя битова като знакова система, спомени, опит, традиция, породени от ценности и знания.

(II.)ВИСОКА КУЛТУРА - нейни носители са художествени продукти - видове изкуство: паметници, музика; но и истини, правила, наука; като винаги техните смислови значения са *въплътени в специфичен вид информационни носители* – техните послания са сложно кодирани и изискват подготовка за да бъдат разбрани и разгадани.

Културата се проявява чрез:

1.СИСТЕМА ОТ НОРМИ, ЦЕННОСТИ, ЗНАЧЕНИЯ, ЗНАНИЯ И ИДЕИ изразени в системата на морала, правото, религията, художествената сфера и науката. Те се предават по съответните пътища от поколение на поколение или чрез видовете обучение, възпитание и наследяване. Ролята на *информатизираното общество* – особено в професията!

2.ТЯ СЪЩЕСТВУВА В ПРАКТИЧЕСКИ ДЕЙСТВЕНА ФОРМА – чрез процеси, в които се проявяват нагласите и ориентациите на различните участници, слоеве, групи и индивиди. Тези всички събития, свързани с каквито и да са прояви в стопанския, социалния и политическия живот имат и своята културна подплата, те са част от културната история и постижения на даденото общество. Във всяко научно откритие се проявяват голям брой културни закономерности.

3.Културата има собствена вътрешна динамика, чиито движещи сили не съвпадат пряко с материалното производство или с политическите борби; тя се развива в различни посоки.

4.Тя се поддържа от постоянно действащи институции като семейството, образованието, държавата, науката, религиозни и творчески организации, но и от пазара.

5.Нейното функциониране се отличава в различните типове цивилизации, в доиндустриалните и постиндустриалните общества.

6.В съвременния свят протичат процеси на наслагване и разпространяване на глобалната култура, която е свързана със съвременната индустрия за култура и с ИНФОРМАТИКАТА, като уникално всеобщо средство за разпространение на данни и образи.

ПОНЯТИЕТО "КУЛТУРА" КАТО СМИСЪЛ ДНЕС СЕ СВЪРЗВА С ОНОВА ЗНАЧИМО НАЧАЛО В ЧОВЕКА И ОКОЛО НЕГО, КОЕТО НЕ СЪЩЕСТВУВА САМО ПО СЕБЕ СИ, ОТ ПРИРОДАТА, А Е СЪЗДАДЕНО ОТ И ЧРЕЗ НЕГОВАТА ДЕЙНОСТ - като някакво лично постижение (труд, творчество, поведение) или наследено и възприето от практиките и резултатите на предците му и усвоени и доразвити от него.

Можем да посочим в този смисъл "артистична култура"/изящни изкуства/; "народна култура" /битови всекидневности като обект на изобразение/; "масова култура"; "национална култура" - като елементи от самоорганизацията на обществото;

Компютърната квалификация е елемент, условие и белег на постиндустриалното общество; "медицинската култура" - за процесите и отношенията в медицинския трудов процес; както и общо в здравеопазването .

Избрано определение

Съвкупност от изкуствени порядки и предмети, създадени от хората като допълнение към природните, които се проявяват чрез заучени форми на човешкото поведение и дейности, всички придобити посредством ЗНАНИЕ, САМОПОЗНАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ и експонирани чрез богатство от образи и символи в околната среда.

Това е едно *умозрително понятие*, съвместващо определени класове от явления, производства и отношения в социалната среда, в които влизат за определено време определени групи /подгрупи, множества/ от хора в своята жизненост. Няма "култура въобще", тя е винаги олицетворение на определени социални практики, на определени конкретни исторически човешки общности. В тази връзка да се има предвид нейната основна функционална особеност – да се самообновява, чрез създаване на нови способи за удовлетворяване интересите на членовете си. Макар плод на групови практики, тя в крайна сметка е резултат на личностни изяви – *творец е индивидът /и потребител и разпространител и оценител/*.

Културната социална среда за живеене, която обитаваме е изкуствено, трудово създадена среда (но не прост сбор, а система), която е плод на човешките технологии за производство и е наситена с продуктите на това производство; свят, в който много малко от поведенческите реакции са последица на чисто "биологичното", а на управляваното, мотивираното, регулирано социално поведение, предавано по традиции, с възпитание и обучение.

На това основание “обучението по културни нормативи и правила”, е особено важна част от професията /професионална култура, облик/ и се свежда в крайна сметка до механизмите на **СОЦИАЛИЗАЦИЯ И ИНКУЛТУРАЦИЯ НА ЛИЧНОСТТА** в съответната професия.

Културата на XX век - някои особености: голямата революционност в научните достижения и особено при масовизиране на технологиите белязва живота на хората, като в изкуството води до парадоксални резултати, които поставят дори под въпрос традиционните мерки за хуманистични критерии при оценки на културните продукти; технологизират се традиционни изкуства – архитектура и кинематограф, нови са дигиталните изкуства; нараства значението на езотеричните и окултни теории и практики – като част от масовата култура; ограничава се познанието и развитието на философските и теологични науки.

Значението на революцията в науките за живота – новата медицина, основана на доказателства, новите клонове на медицинското знание – телемедицина, кибермедицина, астромедицина, парамедицинските специалности, които превръщат труда в **ОБЕКТИВЕН И КОЛЕКТИВЕН** /извън традицията на субективния и индивидуален лекарски труд/. Технологизацията на културата – новата киберкултура като плод на практики с информационни продукти създадени от, чрез и за компютъра като предмет, символ на нов социален статус и средство за ползуване, обработване и управление на специализирана информация. Вече се говори и за “робокултура”!

Като проява на еволюционните практики този процес е **СВОЕОБРАЗЕН АДАПТАЦИОНЕН СИНДРОМ** към промените в средата и нейните изисквания. Самият **ИНДИВИД В КУЛТУРЕН ПЛАН СЪЩО ПРЕДСТАВЛЯВА СБОР, "НАТРУПВАНЕ" ОТ МНОГО РАЗНОРОДНИ ЕЛЕМЕНТИ**, които не винаги може да съгласува и сам в поведението си, а още по-малко да обясни и регулира.

Култура, съставена от сборни образувания с близки социокултурни характеристики-описанието позволява да се открият съществени прилики поради еднаквост в съдържателните функции на културата и ареалът на нейното разпространение. Тези признаци на близост не създават всеобхватна общност, а единството се дължи на родови и генетични връзки. Това е типично за метаетническите общности - етноезикови, стопански и религиозни /славянската общност и нейните културни практики - митология, религия/.

Културите като органични системи - при продължително и целенасочено развитие на всички /или много/ културни фактори. Такава цялост се създава най-често в различните форми на духовния живот - език, етика и право, художествена култура, религия и наука, като основни компоненти на културата. Както се вижда тази “органична цялост” е най-често белег на т.н. “висока култура” и се дължи на относителната ѝ самостоятелност да се разпространява извън дадени географски ареали.

Отношение култура-личност . При опит за коментар в тази посока да се подразбират достъпните културни достижения / конкретен индивид, който е ограничен от историческо време, социална среда, своите лични възприятелни възможности, биологично отреденото му време за живот и т.н – все категории, които намаляват възможността му да се запознае и изучи обеми от културни достижения и практики. На тези ограничители и регулатори се противопоставят неговите: цели, мотивация, амбиции, нагласи, трудоспособност и личностни качества, за възприемане на максимални количества културни блага и тяхната употреба. Такова представяне на посоченото отношение – само като процес на изучаване, усвояване, образование, бележи по-ранни етапи на тази много трудна тема. Днес на нея се гледа като

самостоятелна предметна област от научни дисциплини – психологическа антропология.

ОПРЕДЕЛЕНИЕ НА МЕДИЦИНСКА И ЗДРАВНА КУЛТУРА

ЦЕННОСТНО-НОРМАТИВНА СИСТЕМА, КОЯТО СПОДЕЛЯ ГОЛЯМОТО МНОЗИНСТВО ОТ ОБЩЕСТВОТО КАТО ОБЕКТ, НО И КАТО СУБЕКТ НА МЕДИЦИНСКИТЕ ДЕЙНОСТИ И ГРИЖИ, както и на здравната политика, свързаните с нея административни прояви и промоцията на здравето като цел и като ценност.

Медицинската и здравна култура е сбор от: БАЗОВИ УБЕЖДЕНИЯ, НАГЛАСИ, УБЕЖДЕНИЯ, ЦЕННОСТИ, ОБРАЗЦИ НА СТЕРЕОТИПИ ЗА ЗДРАВНО ПОВЕДЕНИЕ КАКТО И НА ЗНАНИЯ И ИДЕИ, свързани с тях.

Препоръчани от автора извори и източници

1. **Ж.Винарова**, CD Учебен курс CST 182”Теория на медицинската и здравна култура” ISBN 954-535-273-2
2. **Ж.Винарова**, Автор и съставител на CD “Теория на медицинската и здравна култура”, ISBN 954-535-273-6, публикуван и в Библиотеката на НБУ , Научен електронен архив – ново, изцяло преработено издание

🔗-Тази лекция е компонент от курса “Биомедицинска култура” в НБУ, департамент Медикобиологични науки

Лектор – проф. д-р Ж. Винарова, д.м.н. 🔗-©®

📖 Тази лекция е част от курса “Прогнозиране и диагностика в медицината и здравеопазването с практикум” – в НБУ, Програма Естествени науки- Модул «Медицинска кибернетика», департамент “Здравеопазване и социални дейности”

🔗Автор и лектор – проф. д-р Ж. Винарова, д. м. н. © ®